

కృష్ణ యజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహితా

॥అథ షష్ఠ కాణ్డే చతుర్థః ప్రశ్నః॥

హరిః ఓమ్॥ యజ్ఞేన వై ప్రజాపతిః ప్రజా అసృజత తా ఉపయడ్భిరేవాఽసృజత
యదుపయజ ఉపయజతి ప్రజా ఏవ తద్యజమానః సృజతే జఘనార్థాదవ ద్యతి
జఘనార్థాద్ధి ప్రజాః ప్రజాయస్తే స్థవిమతోఽవ ద్యతి స్థవిమతో హి ప్రజాః
ప్రజాయస్తేఽసమ్భిన్నన్నవ ద్యతి ప్రాణానామసమ్భదాయ న పర్యావర్తయతి
యత్పర్యావర్తయేదుదావర్తః ప్రజా గ్రాహుకః స్వాధీముద్రం గచ్ఛ స్వాహేత్యాహ రేత [౧]
ఏవ తద్దధాత్యన్తరిక్షం గచ్ఛ స్వాహేత్యాహోఽన్తరిక్షేణైవాఽస్మై ప్రజాః ప్ర జనయత్యన్తరిక్షగ్న్
హ్యను ప్రజాః ప్రజాయస్తే దేవగ్ం సవితారం గచ్ఛ స్వాహేత్యాహ సవితృప్రసూత ఏవాఽస్మై
ప్రజాః ప్ర జనయత్యహోరాత్రే గచ్ఛ స్వాహేత్యాహోఽహోరాత్రాభ్యామేవాఽస్మై ప్రజాః ప్ర
జనయత్యహోరాత్రే హ్యను ప్రజాః ప్రజాయస్తే మిత్రావరుణౌ గచ్ఛ స్వాహే- [౨] త్యాహ
ప్రజాస్వేవ ప్రజాతాసు ప్రాణాపానౌ దధాతి సోమం గచ్ఛ స్వాహేత్యాహ సౌమ్యా హి
దేవతయా ప్రజా యజ్ఞం గచ్ఛ స్వాహేత్యాహ ప్రజా ఏవ యజ్ఞియాః కరోతి ఛన్దాగ్ంసి
గచ్ఛ స్వాహేత్యాహ పశవో వై ఛన్దాగ్ంసి పశూనేవావ రున్ధే ద్యావాపుథివీ గచ్ఛ
స్వాహేత్యాహ ప్రజా ఏవ ప్రజాతా ద్యావాపుథివీభ్యాముభయతః పరి గృహ్ణాతి నభో [౩]
దివ్యజగ్చ్ఛ స్వాహేత్యాహ ప్రజాభ్య ఏవ ప్రజాతాభ్యో వృష్టిం ని యచ్ఛత్యగ్నిం వైశ్వానరం
గచ్ఛ స్వాహేత్యాహ ప్రజా ఏవ ప్రజాతా అస్యాం ప్రతి ష్టాపయతి ప్రాణానాం వా ఏషోఽవ
ద్యతి యోఽవద్యతి గుదస్య మనో మే హార్ది యచ్ఛేత్యాహ ప్రాణానేవ యథాస్థానముప
హ్వయతే పశోర్వా ఆలభస్య హృదయగ్ం శుగృచ్ఛతి సా హృదయశూల- [౪] మభి
సమేతి యత్పుథివ్యాగ్ం హృదయశూలముద్వాసయేత్పుథివీగ్ం శుచాఽర్చయేద్యదప్స్వపః

శుచాఽర్పయేచ్ఛుష్కస్య చాఽకర్తస్య చ సంధావుద్వాసయత్యుభయస్య శాస్త్రై యం
ద్విష్యోత్తం ధ్యాయేచ్ఛుచైవైవనమర్పయతి॥౪॥

రేతోమిత్రవరుణౌ గచ్ఛ స్వాహా నభో హృదయశూలన్ద్వాత్రిగంశచ్ఛ॥6.4.1॥

దేవా పై యజ్ఞమాగ్నిద్రే వ్యభజంత తతో యదత్యశిష్యత తదబ్రువన్వసతు ను న ఇదమితి
తద్వసతీవరీణాం వసతీవరిత్వం తస్మిన్నాతర్న సమశక్నువన్తదపున్ ప్రాపేశయన్తా
వసతీవరీరభవన్వసతీవరీర్గృహ్ణతి యజ్ఞో పై వసతీవరీర్యజ్ఞమేవాఽకరభ్య గృహీత్వోప
వసతి యస్యాఽగృహీతా అభి నిమ్రాచేదనారబ్ధోఽస్య యజ్ఞస్యాన్య [౬] ద్యజ్ఞం వి
చ్ఛిన్ద్యాజ్ఞోతిష్యా వా గీయాద్ధిరణ్యం వాఽవధాయ సశుక్రాణామేవ గృహ్ణతి యో వా
బ్రాహ్మణో బహుయాజీ తస్య కుమ్భ్యానాం గృహ్ణియాధన్ హి గృహీతవసతీవరీకో
వసతీవరీర్గృహ్ణతి పశవో పై వసతీవరీః పశూనేవాఽకరభ్య గృహీత్వోప వసతి యదన్వీపం
తిష్ఠన్గృహ్ణియాన్నిర్మార్గుకా అస్మాత్పశవః స్యుః ప్రతీపం తిష్ఠన్గృహ్ణతి ప్రతిరుధ్యైవాఽన్యై
పశూన్గృహ్ణతీన్ద్ర [౭] వృత్రమహన్దోన్య ౧ పోఽ ౨ కభ్యమియత తాసా యస్మేధ్యం
యజ్ఞియగ్ం సదేవమాసీత్తదత్యముచ్యత తా వహన్తీరభవన్వహన్తీనాం గృహ్ణతి యా ఏవ
మేధ్యా యజ్ఞియాః సదేవా ఆపస్తాసామేవ గృహ్ణతి నాఽన్తమా వహన్తీరతీయాద్యదన్తమా
వహన్తీరతీయాద్యజ్ఞమతి మన్యేత న స్థావరాణాం గృహ్ణియాద్వరుణగృహీతా పై స్థావరా
యథాన్యవరాణాం గృహ్ణియా- [౮] ద్వరుణేనాఽస్య యజ్ఞం గ్రాహయేద్యద్వై దివా
భవత్యపో రాత్రిః ప్ర విశతి తస్మాత్తామ్రా ఆపో దివా దదృశ్రే యన్నక్తమ్భవత్యపోఽహః ప్ర
విశతి తస్మాచ్ఛన్త్రా ఆపో నక్తం దదృశ్రే ఛాయాయై చాఽకతపతశ్చ సంధౌ
గృహ్ణత్యహోరాత్రయారేవాఽన్యై వర్ణం గృహ్ణతి హవిష్మతీరిమా ఆప ఇత్యాహ
హవిష్మతానామేవ గృహ్ణతి హవిష్మాగ్ం అస్తు [౯] సూర్య ఇత్యాహ సశుక్రాణామేవ
గృహ్ణత్యనుష్టుభా గృహ్ణతి వాగ్వా అనుష్టుగ్వాచైవైనాః సర్వయా గృహ్ణతి

చతుష్పదయర్చా గృహ్ణతి త్రిః సాదయతి సప్త సం పద్యన్తి సప్తపదా శక్వరీ పశవః శక్వరీ
 పశూసేవాకవ రున్ధేఽస్మై వై లోకాయ గార్హపత్య ఆ ధీయతేఽముష్మా ఆహవనీయో
 యదగార్హపత్య ఉపసాదయేదస్మిలోకే పశుమాన్థాన్యద్యదాహవనీయేఽముష్మైః [౧౦]
 లోకే పశుమాన్థాన్యదుభయోరుప సాదయత్యుభయోరేపైనం లోకయోః పశుమన్తం కరోతి
 సర్వతః పరి హరతి రక్షసామపహత్యా ఇన్ద్రాగ్నియోర్భాగధేయీః స్థేత్యాహ
 యథాయజురేపైతదాగ్నిధ్ర ఉప వాసయత్యేతద్వై యజ్ఞస్యాకపరాజితం యదాగ్నిధ్రం
 యదేవ యజ్ఞస్యాకపరాజితం తదేపైనా ఉప వాసయతి యతః ఖలు వై యజ్ఞస్య వితతస్య
 న క్రియతే తదను యజ్ఞగ్ం రక్షాగ్స్యవ చరన్తి యద్వహన్తీనాం గృహ్ణతి క్రియమాణమేవ
 తద్యజ్ఞస్య శయే రక్షసామనన్వవచారాయ న హ్యేతా ఈలయన్త్యా తృతీయసవనాత్పరి
 శేరే యజ్ఞస్య సన్తత్యై||[౧౧]

స్వాదిన్తో గృహ్ణీయాదస్త్యముష్మిన్క్రియతే షడ్విగ్ంశతిశ్చ||6.4.2||

బ్రహ్మవాదిన్ో వదన్తి స త్వా అధ్వర్యుః స్వాద్యః సోమముపావహరన్థన్వార్వాభ్యో దేవతాభ్య
 ఉపావహరేదితి హృదే త్వేత్యాహ మనుష్యేభ్య ఏపైతేన కరోతి మనసే త్వేత్యాహ పితృభ్య
 ఏపైతేన కరోతి దివే త్వా సూర్యాయ త్వేత్యాహ దేవేభ్య ఏపైతేన కరోత్యేతావతీర్వై
 దేవతాస్తాభ్య ఏపైనగ్ం సర్వాభ్య ఉపావహరతి పురా వాచః [౧౨] ప్రవదితోః
 ప్రాతరనువాకముపాకరోతి యావత్యేవ వాక్తామవ రున్ధేఽపోఽగ్రేఽభివ్యాహరతి యజ్ఞో వా
 ఆపో యజ్ఞమేవాకభి వాచం వి సృజతి సర్వాణి చ్ఛన్దాగ్స్యన్వాహ పశవో వై ఛన్దాగ్ంసి
 పశూసేవాకవ రున్ధే గాయత్రియా తేజస్కామస్య పరి దధ్యాత్త్రిష్టుభేన్ద్రియకామస్య జగత్యా
 పశుకామస్యాకనుష్టుభా ప్రతిష్ఠాకామస్య పజ్క్య యజ్ఞకామస్య విరాజాకన్నకామస్య
 శృణోత్వగ్నిః సమిధా హవం [౧౩] మ ఇత్యాహ సవిత్ప్రసూత ఏవ దేవతాభ్యో
 నివేద్యాకపోఽచైత్యప ఇప్య హోతరిత్యాహేషితగ్ం హి కర్మ క్రియతే మైత్రావరుణస్య

చ॒మ॒సా॒ధ్వ॒ర్య॒వా ద్ర॒వే॒త్యా॒హ మి॒త్రా॒వరు॒ణౌ వా అ॒పాం నే॒తారౌ తా॒భ్యామే॒వైనా అ॒వైఞ్చి॒తి
 దే॒వీరా॒పో అ॒పాన్న॒పాది॒త్యాహోఽహు॒త్యైవైనా నిష్క్రి॒య గృ॒హ్ణాత్య॒థో
 హ॒విష్కృ॒తానామే॒వాఽభి॒ఘృ॒తానాం గృ॒హ్ణాతి [౧౪] కార్షి॒రసీ॒త్యాహ శ॒మలమే॒వాఽసా॒మప
 ప్లా॒వయ॒తి స॒ముద్ర॒స్య వోఽక్షి॒త్యా ఉ॒న్నయ॒ ఇత్యా॒హ తస్మా॒దద్య॒మానాః పీ॒యమా॒నా ఆపో
 న క్షీ॒యన్తే యోని॒ర్వై య॒జ్ఞస్య చా॒త్వాలం య॒జ్ఞో వస॒తీవరీ॒ర్హోతృ॒చమ॒సం చ
 మై॒త్రావరు॒ణచ॒మసం చ స॒గ్ంస్పర్శ్య వస॒తీవరీ॒ర్యన॒యతి య॒జ్ఞస్య స॒యోని॒త్వాయా॒థో
 స్వాదే॒వైనా యో॒నేః ప్ర జన॒యత్య॒ధ్వర్యోఽవే॒రపా ౩ ఇత్యా॒హోతే॒మనన్న॒మురు॒తేమాః పశ్యే॒తి
 వా॒వైతదా॒హ యద్య॒గ్నిష్టో॒మో జు॒హోతి యద్యు॒క్థ్యః పరి॒ధౌ ని మార్షి॒ యద్య॒తిరాత్తో
 య॒జుర్వద॒న్తు పద్య॒తే య॒జ్ఞక్ర॒తూనాం వ్యావృ॒త్యై||[౧౫]
 వాచో హ॒వమ॒భిఘృ॒తానా॒జ్ఞాహ్ణత్య॒త ప॒శ్యవిగ్ంశతిశ్శ||6.4.3||

దే॒వస్య త్వా స॒వితుః ప్ర॒సవ ఇతి గ్రా॒వాణ॒మా దత్తే ప్ర॒సూత్యా
 అ॒శ్వినో॒ర్బాహు॒భ్యామి॒త్యాహోఽశ్వినౌ హి దే॒వానా॒మధ్వ॒ర్య ఆస్మాం పూ॒ష్ణో
 హస్తా॒భ్యామి॒త్యాహ య॒త్యై పశ॒వో వై సో॒మో వ్యా॒న ఉ॒పాగ్ంశు॒సవ॒నో
 యదు॒పాగ్ంశు॒సవ॒నమ॒భి మిమీ॒తే వ్యా॒నమే॒వ పశు॒షు దధా॒తీన్త్రా॒య త్వేన్త్రా॒య త్వే॒తి
 మిమీ॒త ఇన్త్రా॒య హి సో॒మ ఆప్త్రా॒యతే ప॒శ్చ కృ॒త్వో య॒జుషా॒ మిమీ॒తే [౧౬] ప॒శ్చాక్ష॒రా
 ప॒జ్జీః పా॒జ్గో య॒జ్ఞో య॒జ్ఞమే॒వాఽవ రు॒న్ధే ప॒శ్చ కృ॒త్వస్తూ॒ష్ఠీం దశ సం పద్య॒న్తే
 దశాక్ష॒రా విరా॒డన్నం॒విరాడ్విరా॒జైవాఽన్నా॒ద్యమ॒వ రు॒న్ధే శ్వా॒త్రాః స్థ వృ॒త్రతు॒ర ఇత్యా॒హైష వా
 అ॒పాగ్ం సో॒మపీ॒థో య ఏ॒వం వేద నాఽప్సా॒స్వర్తి॒మార్చ॒తి య॒త్యే సో॒మ ది॒వి
 జ్యోతిరి॒త్యాహై॒భ్య ఏ॒వైనం [౧౭] లోకే॒భ్యస్సం భ॒రతి సో॒మో వై రా॒జా దిశోఽభ్య॒ధ్యాయ॒థస
 దిశోఽను ప్రా॒వీశత్ప్రా॒గపా॒గుదగ॒ధరా॒గిత్యా॒హ ది॒గ్భ్య ఏ॒వైనగ్ం స॒మ్భర॒త్యథో దిశ ఏ॒వాస్మా
 అ॒వ రు॒న్ధేఽమ్బ ని ప్స॒రేత్యా॒హ కా॒ముకా ఏ॒నగ్ం స్త్రి॒యో భ॒వన్తి య ఏ॒వం వేద య॒త్యే

సోమాదాభ్యం నామ జాగృవీత్యా- [౧౦] హైష వై సోమస్య సోమపీథో య ఏవం వేద న
సామ్యమార్తిమార్చతి ఘ్నున్తి వా ఏతథోమం యదభిషుణ్వన్త్యగ్ంశూనప గృహ్యతి
త్రాయత ఏవైనం ప్రాణా వా అగ్ంశవః పశవః సోమోగ్ంశూన్పునరపి సృజతి ప్రాణానేవ
పశుషు దధాతి ద్వోద్వావపి సృజతి తస్మాద్ద్వోద్వో ప్రాణాః||[౧౧]
యజుషా మిమీత ఏనశ్శాగృవీతి చతుశ్చత్వారిగ్ంశవ||6.4.4||

ప్రాణో వా ఏష యదుపాగ్ంశుర్యదుపాగ్శ్వగ్రా గ్రహ గృహ్యన్తే ప్రాణమేవాను ప్ర
యన్త్యరుణో హ స్మాకహౌపవేశిః ప్రాతఃసవన ఏవాహం యజ్ఞగ్ం సగ్గ్ స్థాపయామి
తేన తతః సగ్గ్స్థితేన చరామీత్యష్టై కృతోగ్రేభి షణోత్యష్టాక్షరా గాయత్రీ గాయత్రం
ప్రాతఃసవనం ప్రాతఃసవనమేవ తేనాకప్నోత్యేకాదశ కృత్వో ద్వితీయమేకాదశాక్షరా
త్రిష్టప్తైష్టభం మాధ్యందినగ్ం [౨౦] సవనం మాధ్యందినమేవ సవనం తేనాకప్నోతి
ద్వాదశ కృత్వస్తృతీయం ద్వాదశాక్షరా జగతీ జాగతం తృతీయసవనం తృతీయసవనమేవ
తేనాకప్నోత్యేతాగ్ం హ వావ స యజ్ఞస్య సగ్గ్స్థితిమువాచాస్కన్దాయాస్కన్దగ్ం హి
తద్యద్యజ్ఞస్య సగ్గ్స్థితస్య స్కన్దత్యథో ఖల్వాహుర్గాయత్రీ వావ ప్రాతఃసవసే నాకతివాద
ఇత్యనతివాదుక ఏనమ్భాత్పవ్యో భవతి య ఏవం వేద తస్మాదష్టావష్టా [౨౧]
కృత్వోభిషుత్యం బ్రహ్మవాదినో వదన్తి పవిత్రవన్తోస్యే గ్రహ గృహ్యన్తే కిం పవిత్ర
ఉపాగ్ంశురితి వాక్పవిత్ర ఇతి బ్రూయాద్వాచస్పతయే పవస్వ వాజిన్నిత్యాహ వాచైవైనం
పవయతి వృష్ణో అగ్ంశుభ్యామిత్యాహ వృష్ణో హ్యేతావగ్ంశూ యౌ సోమస్య గభస్తిపూత
ఇత్యాహ గభస్తిన్ హ్యేనం పవయతి దేవో దేవానాం పవిత్రమసీత్యాహ దేవో హ్యేషః [౨౨]
సన్దేవానాం పవిత్రం యేషాం భాగోసి తేభ్యస్త్యేత్యాహ యేషాగ్ హ్యేష భాగస్తేభ్య ఏనం
గృహ్యతి స్వాఙ్మృతోసీత్యాహ ప్రాణమేవ స్వమకృత మధుమతీర్న ఇషస్కృధీత్యాహ
సర్వమేవాస్మా ఇదగ్గ్ స్వదయతి విశ్వేభ్యస్త్యేన్త్రియేభ్యో దివ్యేభ్యః పార్థివేభ్య

ఇ॒త్యా॒హో॒భ॒యే॒ష్వే॒వ దే॒వ॒మ॒ను॒ష్వే॒షు ప్రా॒ణా॒న్ద॒ధా॒తి మ॒న॒స్త్వా- [౧౩] క॒ష్టి॒త్యా॒హ మ॒న
 ఏ॒వా॒క॒శ్చు॒త ఉ॒ర్వ॒న్త॒రిక్ష॒మన్వి॒హిత్యా॒హక॒న్త॒రిక్ష॒దే॒వత్యో హి ప్రా॒ణః స్వా॒హ త్వా సు॒భ॒వః
 సూ॒ర్యా॒యే॒త్యా॒హ ప్రా॒ణా వై స్వ॒భ॒వసో దే॒వాస్తే॒ష్వే॒వ ప॒రో॒క్షం జ॒హోతి దే॒వేభ్య॑స్త్వా
 మ॒రీచి॑పే॒భ్య ఇ॒త్యా॒హక॒ది॒త్య॒స్య వై ర॒శ్మయో దే॒వా మ॒రీచి॑పాస్తే॒షాం తద్భా॒గధే॒యం తా॒నే॒వ
 తే॒న ప్రి॑ణా॒తి యది కా॒మ॒యే॒త వర్ష॑షకః ప॒ర్జన్యః [౧౪] స్వా॒ది॒తి నీ॒చా హ॒స్తి॒న ని
 మృ॒జ్యాద్వృ॒ష్టి॒మే॒వ ని య॑చ్ఛ॒తి యది కా॒మ॒యే॒తాక॒వర్ష॑షకః స్వా॒ది॒త్యు॒త్తానే॒న ని
 మృ॒జ్యాద్వృ॒ష్టి॒మే॒వోద్య॑చ్ఛ॒తి యద్య॑భి॒చరే॑ద॒ముం జ॒హ్యాథ త్వా హో॒ప్యామీ॑తి
 బ్రూ॒యాదా॑హ॒తిమే॒వైనం ప్రే॒షన్ హ॒న్తి యది దూ॒రే స్వా॒దా
 తమి॑తో॒స్తిష్ఠే॒త్రాణ॑మే॒వాక॒స్యాక॒నుగ॑త్య హ॒న్తి యద్య॑భి॒చరే॑ద॒ముష్య [౧౫] త్వా ప్రా॒ణే
 సా॒దయా॑మీ॒తి సా॒దయే॑ద॒సన్నో వై ప్రా॒ణః ప్రా॒ణమే॒వాక॒స్య సా॒దయ॑తి షడ్భి॒రగ్ంశు॑భిః
 ప॒వయ॑తి షడ్వా॒ ఋ॒తవ॑ ఋ॒తుభి॑రే॒వైనం ప॒వయ॑తి త్రిః ప॒వయ॑తి త్రయ ఇ॒మే లో॒కా
 ఏ॒భిరే॒వైనం లో॒కైః ప॒వయ॑తి బ్ర॒హ్మ॒వాది॑నో వద॒న్తి క॒స్మాధ్న॑త్యాత్త॒యః ప॒శూనా॑గ్ం
 హ॒స్త్వాదా॑నా ఇ॒తి య॑త్త్రి॒రుపా॑గ్ంశుగ్ం హ॒స్తి॒న వి॒గృహ్ణా॑తి త॒స్మాత్త॒యః ప॒శూనా॑గ్ం
 హ॒స్త్వాదా॑నాః పు॒రుషో హ॒స్తి మ॒ర్కటః॥[౧౬]
 మా॒ధ్యన్ది॑న॒మష్టా॑వ॒ష్టావే॑ష మ॒న॒స్త్వా ప॒ర్జన్యోక॑ము॒ష్య పు॒రుషో ద్వే చ॥6.4.5॥

దే॒వా వై యద్య॑జ్ఞే॒కకు॑ర్వ॒త తద॑సు॒రా అకు॑ర్వ॒త తే దే॒వా ఉ॒పాగ్ంశౌ య॒జ్ఞగ్ం
 స॒గ్ంసా॑ప్య॒మప॑శ్య॒న్తము॑పాగ్ంశౌ స॒మసా॑ప॒యస్తే॒కసు॑రా వ॒జ్రము॑ద్య॒త్య దే॒వాన॑భ్యా॒యన్త॑ తే
 దే॒వా బి॒భ్యత ఇ॒న్తము॑పాక॒ధావ॑న్తాని॒న్తోక॑న్త॒ర్యామే॒ణాక॑న్త॒రధ॑త్త
 తద॑న్త॒ర్యామ॑స్యాక॒న్తర్యా॑మ॒త్వం యద॑న్త॒ర్యామౌ గృ॒హ్యతే భ్రా॑తు॒వ్యానే॒వ
 తద్య॑జ॒మానో॑క॒న్తర్ధ॑త్తే॒కన్త॑స్తి [౧౭] ద॒ధామి ద్యా॑వాపృ॒థివీ అ॒న్తరు॑ర్వ॒న్తరిక్ష॑మి॒త్యాహై॒భిరే॒వ
 లో॒కైర్య॑జ॒మానో భ్రా॑తు॒వ్యాన॑న్తర్ధ॑త్తే తే దే॒వా అ॒మన్య॑స్తిన్తో వా ఇ॒దమ॑భూద్యద్వ॒యగ్ం స్మ

ఇతి తే॑ఽబ్రు॒వ॒న్మ॒ఘ॒వ॒న్మ॒ను న ఆ భ॒జే॒తి స॒జో॒షా దే॒పైర॒వ॒రైః ప॒రైశ్చే॒త్య॒బ్ర॒వీ॒ద్యే చై॒వ దే॒వాః
 ప॒రే యే చా॒వ॒రే తా॒నుభ॒యాన॒న్వాభ॒జ॒ధ్న॒జో॒షా దే॒పైర॒వ॒రైః ప॒రైశ్చే॒త్యా॒హ యే చై॒వ దే॒వాః
 ప॒రే యే చా॒వ॒రే తా॒నుభ॒యా- [౨౮] న॒న్వాభ॒జ॒ధ్న॒జో॒షా దే॒పైర॒వ॒రైః ప॒రైశ్చే॒త్యా॒హ యే చై॒వ
 దే॒వాః ప॒రే యే చా॒వ॒రే తా॒నుభ॒యాన॒న్వాభ॒జ॒త్య॒న్త॒ర్యామే మ॒ఘ॒వ॒న్మాద॒యస్వే॒త్యా॒హ
 య॒జ్ఞాదే॒వ య॒జ॒మాన॒న్నా॒న్తరే॒త్యు॒పయా॒మగృ॒హీతో॒ఽసీ॒త్యా॒హా॒పాన॒స్య ధృ॒త్త్యై
 య॒దుభా॒వప॒విత్రై గృ॒హ్యే॒యాతాం ప్రా॒ణమ॒పానో॒ఽను స్యు॒చ్ఛేత్ప్ర॒మా॒యుకః
 స్యాత్ప్ర॒విత్ర॒వాన॒న్త॒ర్యామౌ గృ॒హ్యతే [౨౯] ప్రా॒ణాపా॒నయోర్విధృ॒త్త్యై ప్రా॒ణాపా॒నౌ వా ఏ॒తౌ
 య॒దుపా॒గ్శ్వ॒న్త॒ర్యామౌ వ్యా॒న ఉ॒పాగ్ం॒శుస॒వనో॒ య॒జ్మామ॒యేత ప్ర॒మా॒యుకః
 స్యాది॒త్యసగ్గ్ం॒స్పృ॒ష్టౌ త॒స్య సా॒దయే॒ద్వ్యాసే॒నైవా॒ఽస్య ప్రా॒ణాపా॒నౌ వి చ్ఛీ॒నత్తి తా॒జక్ప్ర
 మీ॒యతే య॒జ్మామ॒యేత స॒ర్వమా॒యురి॒యాది॒తి సగ్గ్ం॒స్పృ॒ష్టౌ త॒స్య సా॒దయే
 ద్వ్యాసే॒నైవా॒ఽస్య ప్రా॒ణాపా॒నౌ సం తనో॒తి స॒ర్వమా॒యురే॒తి||[౩౦]
 త ఉ॒భయా॒న్గృ॒హ్యతే చతు॒శ్శత్పా॒రిగ్ం॒శచ॒||6.4.6||

వా॒గ్వా ఏ॒షా య॒దైన్త్ర॒వాయ॑వో య॒దైన్త్ర॒వాయ॑వా॒గ్రా గ్ర॒హ గృ॒హ్యస్తే వాచ॑మే॒వాఽను ప్ర
 య॒న్తి వా॒యుం దే॒వా అ॒బ్రు॒వ॒న్థోమ॒గ్ం రా॒జాన॒గ్ం హ॒నామే॒తి సో॒ఽబ్ర॒వీ॒ద్వరం వృ॒ణై
 మ॒దగ్రా ఏ॒వ వో గ్ర॒హ గృ॒హ్యన్తా ఇతి తస్మా॑దైన్త్ర॒వాయ॑వా॒గ్రా గ్ర॒హ గృ॒హ్యస్తే
 తమ॑ఘ్నో॒ఽపూ॒యత్తం దే॒వా నో॒పా॒ధృ॒ష్ణవ॒స్తే వా॒యుమ॒బ్రు॒వ॒న్తిమ॒న్నః స్వ॒దయే- [౩౦]
 తి సో॒ఽబ్ర॒వీ॒ద్వరం వృ॒ణై మ॒ద్దే॒వత్యా॒న్యేవ వః పా॒త్రాణ్యు॒చ్యాన్తా ఇతి తస్మా॑న్నానాదే॒వత్యా॒ని
 స॒న్తి వా॒యవ్యా॒మ్యచ్య॒స్తే తమే॑భ్యో వా॒యురే॒వాఽస్వ॒దయ॑త్తస్మాద్యత్పూ॒యతి తత్ప్ర॒వాతే వి
 ష॒జన్తి వా॒యుర్హి త॒స్య ప॒వయి॑తా స్వ॒దయి॑తా త॒స్య
 వి॒గ్రహా॑న్నా॒విన్ద॒న్సాది॒తిర॒బ్ర॒వీ॒ద్వరం వృ॒ణా అ॒థ మ॒యా వి గృ॒హ్యేధ్నం మ॒ద్దే॒వత్యా ఏ॒వ
 వః సో॒మాః- [౩౧] స॒న్నా అ॒సన్ని॑త్యు॒పయా॒మగృ॒హీతో॒ఽసీ॒త్యా॒హాది॒తిదే॒వత్యా॒స్తేన॒ యాని హి

దారుమయాణి పాత్రాణ్యస్యైతాని యోనేః సమ్భూతాని యాని మృన్మయాని
సాక్షాత్తాన్యస్యై తస్మాదేవమాహ వాగ్వై పరాచ్యవ్యాకృతావదత్తే దేవా ఇన్ద్రమబ్రువన్నిమాం
నో వాచం వ్యాకుర్వతి సోఽబ్రవీద్వరం వృణై మహ్యం చైవైష వాయవే చ సహ గృహ్యతా
ఇతి తస్మాదైన్ద్రవాయవః సహ గృహ్యతే తామిన్ద్రో మధ్యతోఽవక్రమ్య వ్యాకరోత్తస్మాదియం
వ్యాకృతా వాగుద్యతే తస్మాథ్నకృదిన్ద్రాయ మధ్యతో గృహ్యతే ద్విర్వాయవే ద్వౌ హి స
వరావప్యణీత||[33]

స్వదయ సోమాస్సహోఽష్టావిగ్ంశతిశ్శ||6.4.7||

మిత్రం దేవా అబ్రువన్థోమగ్ం రాజానగ్ం హనామేతి సోఽబ్రవీన్నాహగ్ం సర్వస్య వా
అహం మిత్రమస్మీతి తమబ్రువన్ హనామైవేతి సోఽబ్రవీద్వరం వృణై పయస్వైష మే సోమగ్ం
శ్రీణన్నితి తస్మాస్మైత్రావరుణం పయసా శ్రీణన్తి తస్మాత్ప్రశవోఽపాఽక్రామన్మిత్రః
సన్మూరమకరితి క్రూరమివ ఖలు వా ఏషః [33] కరోతి యః సోమేన యజతే
తస్మాత్ప్రశవోఽప క్రామన్తి యస్మైత్రావరుణం పయసా శ్రీణాతి పశుభిరేవ తన్మిత్రగ్ం
సమర్థయతి పశుభిర్యజమానం పురా ఖలు వాపైషం మిత్రోఽపేదప మత్కూరం చక్రుషః
పశవః క్రమిష్యన్తితి తస్మాదేవమప్యణీత వరుణం దేవా అబ్రువన్త్వయాఽగ్ంశభువా
సోమగ్ం రాజానగ్ం హనామేతి సోఽబ్రవీద్వరం వృణై మహ్యం చై- [34] వైష మిత్రాయ చ
సహ గృహ్యతా ఇతి తస్మాస్మైత్రావరుణః సహ గృహ్యతే తస్మాద్వాజ్ఞా
రాజానమగ్ంశభువా ఘ్నున్తి వైశ్యేన వైశ్యగ్ం శూద్రేణ శుద్రన్న వా ఇదం దివా న
నక్తమాసీదవ్యావృత్తం తే దేవా మిత్రావరుణావబ్రువన్నిదం నో వి వాసయతమితి
తావబ్రూతాం వరం వృణావహో ఏక ఏవాఽవత్పూర్వో గ్రహో గృహ్యతా ఇతి
తస్మాదైన్ద్రవాయవః పూర్వో మైత్రావరుణాద్గృహ్యతే ప్రాణాపానౌ హ్యేతౌ
యదుపాగ్శ్వన్తర్యామౌ మిత్రోఽహరజనయద్వరుణో రాత్రిం తతో వా ఇదం

వ్యోచ్ఛద్యవై త్రావరుణో గృహ్యతే వ్యుష్టైః॥[3౬]

ఏష బ్రహ్మవాయవో ద్వావిగ్ంశతిశ్చ॥6.4.8॥

యజ్ఞస్య శిరోఽచ్ఛిద్యత తే దేవా అశ్వినావబ్రువన్బిషజౌ వై సః ఇదం యజ్ఞస్య శిరః ప్రతి
ధత్తమితి తావబ్రూతాం వరం వృణావహై గృహ ఏవ నావత్రాపి గృహ్యతామితి
తాభ్యామేతమాశ్వినమగృహ్ణంతతో వై తౌ యజ్ఞస్య శిరః ప్రత్యధతాం యదాశ్వినో గృహ్యతే
యజ్ఞస్య నిష్పుత్యై తౌ దేవా అబ్రువన్నపూతౌ వా ఇమా మనుష్యచరౌ [౩౬] భిషజావీతి
తస్మాద్బ్రాహ్మణేన భేషజం న కార్యమపూతో హ్యే ౨ షోఽమేధ్యో యో భిషక్తౌ
బహిషవమాసేన పవయిత్వా తాభ్యామేతమాశ్వినమగృహ్ణంతస్మాద్బహిష్పవమాసే స్తుత
అశ్వినో గృహ్యతే తస్మాదేవం విదుషా బహిష్పవమాన ఉపసద్యః పవిత్రం వై బహిష్పవమాన
ఆత్మానమేవ పవయతే తయోస్త్రీధా భైషజ్యం వి న్యదధురగ్నౌ తృతీయమపున తృతీయం
బ్రాహ్మణే తృతీయంతస్మాదుదపాత్ర- [౩౭] ముపనిధాయ బ్రాహ్మణం దక్షిణతో నిషాద్య
భేషజం కుర్యాద్యావదేవ భేషజం తేన కరోతి సమర్థకమస్య కృతమ్భవతి బ్రహ్మవాదినో
వదన్తి కస్మాథ్సత్యాదేకపాత్రా ద్విదేవత్యా గృహ్యన్తే ద్విపాత్రా హూయన్త ఇతి యదేకపాత్రా
గృహ్యన్తే తస్మాదేకోఽన్తరతః ప్రాణో ద్విపాత్రా హూయన్తే తస్మాద్ద్వాద్వౌ బహిష్ఠాత్ప్రాణాః
ప్రాణా వా ఏతే యద్ద్విదేవత్యాః పశవ ఇడా యదిడాం పూర్వాన్ద్విదేవత్యేభ్య
ఉపహ్వయేత [౩౮] పశుభిః ప్రాణానన్తర్దధీత ప్రమాయుకః
స్యాద్ద్విదేవత్యాన్భక్షయిత్వేడాముప హ్వయతే ప్రాణానేవాఽఽత్మన్ద్విత్వా పశూనుప హ్వయతే
వాగ్వా ఐన్ద్రవాయవశ్చక్షురై త్రావరుణః శ్రోత్రమాశ్వినః పురస్తాదైన్ద్రవాయవమ్భక్షయతి
తస్మాత్పురస్తాద్వాచా వదతి పురస్తాన్తై త్రావరుణం తస్మాత్పురస్తాచ్ఛక్షుషా పశ్యతి సర్వతః
పరిహారమాశ్వినం తస్మాథ్సర్వతః శ్రోత్రేణ శృణోతి ప్రాణా వా ఏతే యద్ద్విదేవత్యా [౪౦]
అరిక్తాని పాత్రాణి సాదయతి తస్మాదరిక్తా అన్తరతః ప్రాణా యతః ఖలు వై యజ్ఞస్య

వి॒త॒త॒స్య॒ న క్రి॒యతే॒ తద॒ను॒ య॒జ్ఞగ్ం॒ రక్షా॒గ్గ్స్య॒వ చ॒రన్తి॒ యద॒రిక్తా॒ని పా॒త్రా॒ణి సా॒దయ॒తి
 క్రి॒యమా॒ణమే॒వ తద్య॒జ్ఞస్య॒ శయే॒ రక్ష॒సామ॒నన్వ॒వచా॒రాయ॒ దక్షి॒ణస్య॒
 హ॒విర్ధా॒నస్యో॒త్తర॒స్యాం వర్త॒న్యాగ్ం॒ సాద॒యతి॒ వాచ్యే॒వ వా॒చం ద॒ధాత్యా॒ తృతీ॒యస॒వనా॒త్పరి॒
 శేరే॒ య॒జ్ఞస్య॒ సన్త॒త్యే॒||[౪౦]

మ॒ను॒ష్వచ॒రాపు॒దపా॒త్రము॒పహ్వ॑యే॒త ద్విదే॑వత్యా॒ష్టప్త॑వత్పారిగ్ంశచ్చ॒||6.4.9||

బృ॒హ॒స్పతి॑ర్దే॒వానాం॑ పు॒రోహి॑త ఆ॒సీచ్ఛ॒ణ్డామ॒ర్కావ॒సురా॒ణాం బృ॒హ్మ॒ణ్వన్తో॑ దే॒వా
 ఆ॒సన్బృ॑హ్మ॒ణ్వన్తో॑ఽసు॒రాస్తే॑ఽ ౨ ఽన్యో॑ఽన్య॒న్నాశ॑క్ను॒వన్న॒భిభ॑వి॒తుం తే దే॒వాః
 శ॒ణ్డామ॒ర్కాపు॒పాఽమ॒న్త్రయ॒న్త తా॑వ॒బృతాం॑ వ॒రం వృ॑ణా॒వహై॒ గృహ॑పే॒వ నా॒వత్రా॑పి
 గృ॒హ్యేతా॑మి॒తి తా॒భ్యామే॒తౌ శు॒క్రామ॒న్థినా॑వగృ॒హ్ణన్త॑తో దే॒వా అ॒భవ॑న్ప॒రాఽసు॒రా య॒స్యైవం
 వి॒దుషః॑ శు॒క్రామ॒న్థినౌ॑ గృ॒హ్యేతే॒ భవ॑త్యా॒త్మనా॒ పరా॑- [౪౧] ఽస్య॒ భ్రాతృ॑వ్యో భ॒వతి॒ తౌ దే॒వా
 అ॒పను॑ద్యాఽఽత్మ॒న ఇ॒న్త్రాయా॑ఽజు॒హపు॒రప॑ను॒త్తౌ శ॒ణ్డామ॒ర్కౌ స॒హఽము॑సే॒తి బృ॒యాద్యం
 ద్వి॒ష్ట్యాద్య॑మే॒వ ద్వే॒ష్టి తే॒నైనౌ॑ స॒హఽప॑ ను॒దతే॒ స ప్ర॒థమః॑ స॒జ్జృతి॑ర్విశ్వ॒కర్మే॒త్యేనా॑వా॒త్మన॑
 ఇ॒న్త్రాయా॑ఽజు॒హపు॒రిన్తో॑ హ్యే॒తాని॑ రూ॒పాణి॑ క॒రిక్ర॒దచ॒రద॒సౌ వా ఆ॒దిత్యః॑ శు॒క్రశ్చ॒న్త్రమా॑
 మ॒న్థ్యపి॑గృ॒హ్య ప్రా॒శ్చౌ ని- [౪౩] ష్కా॒మత॑స్త॒స్మాత్ప్రా॒శ్చౌ య॒న్తో న ప॑శ్యన్తి
 ప్ర॒త్యశ్చౌ॒వావృ॑త్య జు॒హత॑స్మా॒త్ప్రత్య॑శ్చౌ॒ యన్తో॑ ప॒శ్యన్తి॒ చక్షు॑షీ॒ వా ఏ॒తే య॒జ్ఞస్య॒
 య॒చ్ఛుక్రా॑మ॒న్థినౌ॑ నా॒సికో॑త్త॒రవే॒దిర॒భిః ప॒రిక్ర॑మ్య జు॒హత॑స్త॒స్మాద॒భితో॑ నా॒సికాం॑ చక్షు॑షీ
 త॒స్మాన్నా॑సి॒కయా॑ చక్షు॑షీ విధృ॒తే స॒ర్వతః॑ ప॒రి క్రా॑మతో రక్ష॒సామ॒పహ॑త్యై దే॒వా పై॒ యాః
 ప్రా॒చీరా॑హు॒తీర॒జుహ॑పుర్యే పు॒రస్తా॑ద॒సురా॒ ఆస॑న్తాగ్గ్స్థా॒భిః ప్రా॑- [౪౪] ఽణు॑ద॒న్త యాః
 ప్ర॒తీచీ॑ర్యే ప॒శ్చాద॑సు॒రా ఆస॑న్తాగ్గ్స్థా॒భిర॒పాను॑ద॒న్త ప్రా॑చీ॒రన్యా ఆ॒హుత॑యా హూ॒యన్తే
 ప్ర॒త్యశ్చౌ॒ శుక్రా॑మ॒న్థినౌ॑ ప॒శ్చాచ్ఛై॒వ పు॒రస్తా॑చ్ఛ య॒జమా॑నో భ్రాతృ॒వ్యాన్పు॑ ణు॒దతే
 త॒స్మాత్ప॑రాచీః ప్ర॒జాః పు॒ వీ॒యన్తే॑ ప్ర॒తీచీ॑ర్జాయన్తే శు॒క్రామ॒న్థినౌ॑ వా అ॒ను ప్ర॒జాః పు॒

జాయస్తేకత్తీశ్చాకద్యాశ్చ సువీరాః ప్రజాః ప్రజనయన్పరీహి శుక్రః శుక్రశోచిషా [౪౩]
 సుప్రజాః ప్రజాః ప్రజనయన్పరీహి మన్థీ మన్థిశోచిషేత్యాహైతా వై సువీరా యా అత్తీరేతాః
 సుప్రజా యా ఆద్యా య ఏవం వేదాకత్త్యస్య ప్రజా జాయతే నాకద్యా
 ప్రజాపతేరక్ష్యశ్వయత్తత్పరాకపతత్తద్వికజ్జుతం ప్రాకవిశత్తద్వికజ్జుతే నాకరమత తద్యవం
 ప్రాకవిశత్తద్వేకరమత తద్యవస్య [౪౬] యవత్వం యద్వైకజ్జుతం మన్థిపాత్రమ్భవతి
 సక్తుభిః శ్రీణాతి ప్రజాపతేరేవ తచ్ఛక్తుః సమ్భరతి బ్రహ్మవాదినో వదంతి
 కస్మాధ్నత్యాన్మన్థిపాత్రగ్ం సదో నాశ్నుత ఇత్యార్తపాత్రగ్ం హేతి
 బ్రూయాద్యదశ్నువీతాన్ధోకధ్వర్యుః స్వాదార్తిమార్చేత్తస్మాన్నాకశ్నుతే||[౪౭]
 ఆత్మనా పరా నిష్ప్ర శుక్రశోచిషా యవస్య సప్తత్రిగ్ంశచ||6.4.10||

దేవా వై యద్యజ్ఞేకకుర్వత తదసురా అకుర్వత తే దేవా
 ఆగ్రయణాగ్రాన్యహానపశ్యన్తానగృహ్ణత తతో వై తేకగ్రం పర్యాయన్ యస్యైవం విదుష
 ఆగ్రయణాగ్రా గ్రహా గృహ్యస్తేగ్రమేవ సమానానాం పర్యేతి రుగ్ణవత్సర్వా భ్రాతృవ్యవతో
 గృహ్ణియాద్భ్రాతృవ్యస్యైవ రుక్త్వాకగ్రగ్ం సమానానాం పర్యేతి యే దేవా దివ్యేకాదశ
 స్థేత్యాహై- [౪౮] తావతీర్వై దేవతాస్తాభ్య ఏవైనగ్ం సర్వాభ్యో గృహ్ణత్యేష తే
 యానిర్వశ్యేభ్యస్తా దేవేభ్య ఇత్యాహ వైశ్వదేవో హ్యేష దేవతయా వాగ్వి
 దేవేభ్యోకపాకృమద్యజ్ఞాయాకతిష్ఠమానా తే దేవా వాచ్యపక్రాంతాయాం తూష్ణిం
 గ్రహానగృహ్ణత సాకమన్యత వాగన్తర్యన్తి వై మేతి సాకగ్రయణం
 ప్రత్యాకగచ్ఛత్తదాగ్రయణస్యాకగ్రయణత్వ- [౪౯] న్తస్మాదాగ్రయణే వాగ్వి సృజ్యతే
 యత్తూష్ణిం పూర్వే గ్రహా గృహ్యస్తే యథా ధ్నారీయతి మ ఆఖ ఇయతి నాకప
 రాధ్నామీత్యుపావసృజత్యేవమేవ తదధ్వర్యురాగ్రయణం గృహ్ణిత్వా యజ్ఞమారభ్య వాచం
 వి సృజతే త్రిరహిం కరోత్యుద్గాత్సావేవ తద్వృణీతే ప్రజాపతిర్వా ఏష యదాగ్రయణో

యదాగ్రయణం గృహీత్వా హిం కరోతి ప్రజాపతిరేవ [౫౦] తత్ప్రజా అభి జిఘ్రతి
తస్మాద్వధ్సం జాతం గౌరభి జిఘ్రత్యాత్మా వా ఏష యజ్ఞస్య యదాగ్రయణః
సవసేసవసేఽభి గృహ్ణత్యాత్మన్నేవ యజ్ఞగ్ం సం తనోత్యుపరిష్టాదా నయతి రేత ఏవ
తద్దధాత్యధస్తాదుప గృహ్ణతి ప్ర జనయత్యేవ తద్బ్రహ్మవాదినో వదంతి
కస్మాద్ధన్యాద్గాయత్రీ కనిష్ఠా ఛన్దసాగ్ం సతీ సర్వాణి సవనాని వహతీత్యేష వై గాయత్రియై
వధోన్ యదాగ్రయణస్తమేవ తదభినివర్తగ్ం సర్వాణి సవనాని వహతి
తస్మాద్వధ్సమపాకృతం గౌరభి ని వర్తతే||[౫౦]

ఆహఃకగ్రయణత్వం ప్రజాపతిరేతి విగ్ంశతిశ్చ||6.4.11||

యజ్ఞేన తా ఉపయజ్ఞిర్దేవా వై యజ్ఞమాగ్నీధే బ్రహ్మవాదినస్స త్వే దేవస్య గ్రావాణం ప్రాణో వా ఉపాగ్ంశ్చగ్రా దేవా వా
ఉపాగ్ంశౌ వాగ్నే మిత్రం యజ్ఞస్య బృహస్పతిర్దేవా వా ఆగ్రయణాగ్రానేకాదశ||11||

యజ్ఞేన లోకే పశుమాన్ధ్యాన్ధ్యవనం మాధ్యన్దిनం వాగ్వా అరిక్తాని తత్ప్రజా ఏకపశ్చాశత్||౫౧||

యజ్ఞేన ని వర్తతే||

||హరిః ఓమ్||

||శ్రీ కృష్ణార్పణమస్తు||

||ఇతి షష్ఠ కాండే చతుర్థః ప్రశ్నః||